

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ЛУЧАНІНОВА ПРОТИ УКРАЇНИ»
CASE OF LUCHANINOVA v. UKRAINE**

(Заява № 16347/02)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

9 червня 2011 року

ОСТАТОЧНЕ

09/09/2011

Це рішення є остаточним. Текст рішення може підлягати редакційним виправленням

У справі «Лучанінова проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Дін Шпільманн (Dean Spielmann), *Голова*,
Елізабет Фура (Elisabet Fura),
Боштьян М. Зупанчіч (Bostjan M. Zupancic),
Ізабель Берро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefevre),
Енн Пауер (Ann Power),
Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska),
Ангеліка Нусбергер (Angelika Nußberger), *судді*,

а також Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,
після обговорення за зачиненими дверима 10 травня 2011 року
постановляє таке рішення, що було ухвалене у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявою (№ 16347/02), яку 19 вересня 2000 року подала до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянка України пані Ольга Миколаївна Лучанінова (далі — заявниця).

2. Уряд України (далі — Уряд) представляв його Уповноважений — пан Ю. Зайцев з Міністерства юстиції.

3. 27 травня 2007 року Суд визнав заяву частково неприйнятною та вирішив повідомити Уряд про скарги за пунктом 1 статті 6 Конвенції окремо та у поєднанні з підпунктами «b» і «с» пункту 3 статті 6 Конвенції стосовно стверджуваної несправедливості провадження щодо заявниці, а також її скарги за статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції щодо відсутності процедури оскарження, які були подані 15 лютого 2001 року. Суд також вирішив розглядати одночасно питання щодо суті та прийнятності заяви (пункт 1 статті 29).

ФАКТИ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявниця, 1947 року народження, проживає у м. Тростянці.

A. Провадження щодо заявниці

5. 8 вересня 2000 року працівник охорони колишнього роботодавця заявниці, приватного підприємства, склав протокол, в якому зазначив,

що в ході робочого дня 7 вересня 2000 року заявниця вкрала тридцять п'ять трафаретів на загальну суму 0,42 грн¹. Ці трафарети були знайдені у заявниці, коли вона виходила з приміщення підприємства. Заявниця ознайомилася з протоколом та пояснила керівництву підприємства, що вона не мала наміру використовувати трафарети, а збиралася викинути їх.

6. У той же день протокол було направлено до Тростянецького районного суду з клопотанням про притягнення заявниці до адміністративної відповідальності відповідно до частини 1 статті 51 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

7. У невизначену дату заявниця подала до суду клопотання про надання їй безоплатної юридичної допомоги.

8. Між 10 вересня та 1 листопада 2000 року заявниця не могла з'явитися до суду, оскільки вона проходила медичні обстеження та лікувалася в стаціонарі декількох медичних закладів, про що заявниця повідомила суд.

9. Між 3 та 22 листопада 2000 року шестирічний онук заявниці проходив спеціалізоване лікування в Охтирському міському шкірно-венерологічному диспансері, громадський доступ до якого був обмежений. Заявниця залишалася з ним у диспансері з огляду на його малолітство.

10. 6 листопада 2000 року суддя Тростянецького районного суду, у провадженні якого перебувала справа заявниці, завітав до диспансеру та повідомив заявницю про те, що він збирається провести судове засідання у палаті, в якій вона перебувала зі своїм онуком. Усіх інших пацієнтів було запрошено звільнити приміщення. Заявниця заперечувала проти проведення судового засідання у палаті диспансеру. Вона також вимагала відводу судді. Її заперечення та клопотання про відвід судді були відхилені; вона відмовилася від участі у засіданні, але залишилася у палаті. Засідання проводилося у присутності адвоката, призначеного суддею захищати заявницю. Було також заслухано чотирьох свідків — усі вони були працівниками підприємства. Іншим особам заходити до кімнати було заборонено.

11. У той самий день суд визнав заявницю винною у вчиненні дрібної крадіжки та наклав на неї стягнення у вигляді штрафу в розмірі 51 грн². У своїй постанові суд пояснив, що судові засідання було проведене у приміщенні диспансеру у зв'язку з неодноразовою неявкою заявниці до суду.

12. Заявниця подавала у різні органи, включаючи прокуратуру та суди, клопотання про скасування постанови в порядку нагляду, заявляючи, між іншим, що провадження у Тростянецькому районному

¹ Приблизно 0,09 євро.

² Приблизно 10 євро.

суді не було відкритим та що вона не мала можливості скористатися своїм правом на захист або надання доказів та іншими процесуальними правами. За твердженнями заявниці, їй не було заздалегідь повідомлено про судові засідання, та вона не давала згоди на представництво її інтересів призначеним судом захисником, оскільки останній, як стверджувалося, представляв інтереси підприємства в іншому провадженні, стороною якого вона була.

13. 3 квітня 2001 року заступник прокурора Сумської області подав до Сумського обласного суду протест про перегляд справи заявниці у порядку нагляду. Прокурор стверджував, що Тростянецький районний суд неправильно оцінив докази у справі та застосував національне законодавство. Прокурор також стверджував, що внаслідок того, що судові засідання було проведено у приміщенні диспансеру, заявниця не мала можливості скористатися своїми процесуальними правами.

14. 9 квітня 2001 року Голова Сумського обласного суду залишив протест без задоволення. Стосовно того факту, що Тростянецький суд провів судові засідання в приміщенні диспансеру, Голова Сумського обласного суду встановив, що процесуальні права заявниці не були порушені, оскільки в засіданні її інтереси представляв адвокат, і вона не повідомила суд про будь-який намір надати докази або допитати свідків.

15. 18 червня 2001 року Голова Верховного Суду переглянув справу та, посилаючись на статті 293 та 294 Кодексу України про адміністративні правопорушення 1984 року, частково змінив постанову суду від 6 листопада 2000 року. Залишаючи без змін визнання судом першої інстанції заявниці винною у вчиненні правопорушення, в якому вона обвинувачувалась, Голова дійшов висновку, що:

«...суд недостатньо врахував вимоги статей 33 та 34 КУпАП, а саме мізерність вартості вкраденого..., вік правопорушника, фактичну відсутність шкоди, заподіяної підприємству, а також те, що Лучанінова О. М. вперше притягується до адміністративної відповідальності.

За таких обставин та у зв'язку з малозначністю правопорушення вважаю за необхідне не піддавати Лучанінову О. М. штрафу, а обмежитись усним зауваженням...»

16. Ані Сумський обласний суд, ані Верховний Суд України не проводили судових засідань. Їхні рішення ґрунтувалися на вивченні матеріалів справи та не містили посилань на доводи заявниці, наведені нею в її клопотаннях про скасування постанови в порядку нагляду.

В. Звільнення заявниці з посади та наступне судові провадження

17. 11 січня 2001 року заявницю було звільнено з посади вагари-пакувальника на підставі вчинення крадіжки майна підприємства.

18. Заявниця звернулася до суду з позовом про поновлення її на роботі та сплату компенсації. Суди загальної юрисдикції відмовили в задоволенні її вимог як необґрунтованих, посилаючись на постанову від 6 листопада 2000 року, якою заявницю було визнано винною у вчиненні крадіжки майна підприємства. Остаточне рішення у цьому провадженні було прийняте Верховним Судом 25 лютого 2003 року.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

A. Відповідні положення Кодексу про адміністративні правопорушення 1984 року в редакції на час подій

19. Відповідно до статті 9 Кодексу про адміністративні правопорушення, адміністративним правопорушенням визнається протиправна, винна дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності.

20. Стаття 17 передбачала, що особа, яка діяла в стані крайньої необхідності, необхідної оборони або яка не могла розуміти та контролювати свої дії, не підлягає адміністративній відповідальності.

21. Відповідно до статті 22 при малозначності вчиненого адміністративного правопорушення порушник може бути звільнений від адміністративної відповідальності і отримати усне зауваження. У такому випадку повинна бути винесена постанова про закриття справи (стаття 284).

22. Стаття 23 визначала адміністративне стягнення як міру відповідальності, яка застосовується з метою виховання особи, що вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

23. Відповідно до статті 24 адміністративні стягнення, *inter alia*, включають: письмове попередження, штраф, виправні роботи або адміністративний арешт.

24. Стаття 33 передбачала, що при накладенні стягнення повинні враховуватися характер вчиненого правопорушення, особа порушника, його або її майновий стан, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність.

25. Стаття 34 перелічувала обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення, серед яких: щире розкаяння винного, добровільне відшкодування збитків або усунення шкоди,

заподіяної правопорушенням, а також у випадку вчинення правопорушення неповнолітнім. Перелік не був вичерпним, а орган, який вирішував справу про адміністративне правопорушення, міг визнати пом'якшуючими й інші обставини, не зазначені в законі.

26. Частина 1 статті 38 передбачає, що адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні — два місяці з дня його виявлення.

27. Частина 1 статті 51 Кодексу передбачала наступні стягнення за дрібне розкрадання (на суму до 51 грн¹) державного або колективного майна (включаючи майно приватних підприємств): накладення штрафу від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку.

28. Відповідно до статті 249 справи про адміністративне правопорушення мали розглядатись у відкритому судовому засіданні. З метою підвищення виховної і запобіжної ролі провадження такі справи могли розглядатися безпосередньо в трудових колективах, за місцем роботи, навчання або проживання порушника.

29. Згідно з частиною 2 статті 268 при розгляді справ про адміністративні правопорушення, включаючи адміністративні правопорушення, передбачені статтею 51, присутність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, була обов'язковою. У разі ухилення від явки на виклик суду, така особа могла бути піддана приводу міліцією.

30. Згідно з частиною 1 статті 276 справи про адміністративне правопорушення зазвичай мали розглядатися за місцем його вчинення.

31. Відповідно до статті 287 Кодексу постанова суду першої інстанції про накладення адміністративного стягнення була остаточною і оскарженню не підлягала, за винятком випадків, передбачених законом.

32. Відповідно до статті 294 постанова суду у справах про адміністративні правопорушення могла бути переглянута суддею, який її ухвалив, за протестом прокурора, а також головою вищестоящого суду з власної ініціативи. Повноваження судді (або голови суду) щодо перегляду справ визначались частиною 1 статті 293 і включали право на: (1) залишення постанови без зміни; (2) скасування постанови і передання справи на новий розгляд; (3) скасування постанови і закриття справи; та (4) зміну заходу стягнення в межах, передбачених законом. В останньому випадку більш суворе стягнення не могло бути накладено.

В. Зміни, внесені до Кодексу України про адміністративні

¹ Приблизно 10 євро.

правопорушення 1984 року 24 вересня 2008 року

33. 24 вересня 2008 року Парламент України вніс до Кодексу зміни, якими було запроваджено процедуру оскарження у справах про адміністративні правопорушення. Зокрема, згідно зі зміненими статтями 287 та 294 Кодексу сторони провадження у справі про адміністративне правопорушення мають право оскаржувати судові постанови у своїх справах протягом десяти днів з дати їх ухвалення. Така скарга може бути подана до суду першої інстанції, який ухвалив оскаржувану постанову. Протягом трьох днів суд повинен передати скаргу або скарги разом зі справою на розгляд апеляційного суду, який здійснює перегляд справи протягом двадцяти днів з дня надходження справи до суду. Справи розглядаються апеляційним судом у відкритому засіданні. Суддя має право залишити апеляційну скаргу без задоволення, скасувати постанову та закрити провадження у справі, прийняти нову постанову або змінити постанову. Постанова суду є остаточною й оскарженню не підлягає.

ПРАВО**I. СТВЕРДЖУВАНІ НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ СУДУ ТА ВІДСУТНІСТЬ ПРОЦЕДУРИ ОСКАРЖЕННЯ**

34. Заявниця скаржилася на результат провадження щодо неї, стверджуючи, що воно було несправедливим. Зокрема, вона стверджувала, що провадження не було відкритим, що їй не було надано адекватних часу та можливості для підготовки свого захисту, що вона не мала змоги забезпечити явку та допит свідків зі своєї сторони, оскільки їй заздалегідь не було повідомлено про засідання, яке мало відбутися 6 листопада 2000 року, та що вона не мала можливості отримати консультацію юриста. Вона стверджувала, що призначений судом захисник не був захисником за її вибором. У цьому відношенні заявниця послалася на пункт 1 та підпункти «b», «c» і «d» пункту 3 статті 6 Конвенції.

35. Заявниця також скаржилася за статтею 13 Конвенції щодо відсутності на національному рівні ефективних засобів юридичного захисту щодо її скарг на несправедливість суду. Зокрема, вона скаржилася на те, що їй доводи про несправедливість провадження у Тростянецькому суді та стверджувану незаконність його постанови від 6 листопада 2000 року не були розглянуті судами вищих інстанцій.

36. Пункт 1 та підпункти «b», «c» і «d» пункту 3 статті 6 Конвенції, а також стаття 13 Конвенції у відповідних частинах передбачають наступне:

Стаття 6

«1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи ... судом, ..., який ... встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або — тією мірою, що визнана судом суворо необхідною,— коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя.

3. Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права:

...

b) мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту;

c) захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або — за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника — одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя;

d) допитувати свідків обвинувачення або вимагати, щоб їх допитали, а також вимагати виклику й допиту свідків захисту на тих самих умовах, що й свідків обвинувачення...»

Стаття 13

«Кожен, чиї права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».

37. Перед тим, як перейти до вивчення скарг заявниці, Суд зазначає, що стаття 13 Конвенції як така не гарантує право на оскарження або право на перегляд другою інстанцією (див., *mutatis mutandis*, рішення від 8 квітня 2008 року у справі «Нурхан Ільмаз проти Туреччини (№ 2)», (*Nurhan Yılmaz v. Turkey (№ 2)*), заява № 16741/04, п. 21, та рішення у справі «Гурепка проти України» (*Gurepka v. Ukraine*), заява № 61406/00, п. 51, від 6 вересня 2005 року). Проте, якби для цілей Конвенції оскаржуване провадження можна було кваліфікувати як «кримінальне», скарга заявниці щодо відсутності оскарження могла б бути розглянута за статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції, яка передбачає таке:

«1. Кожен, кого суд визнав винним у вчиненні кримінального правопорушення, має право на перегляд судом вищої інстанції факту визнання його винним або винесеного йому вироку. Здійснення цього права, включаючи підстави, на яких воно може бути здійснене, регулюється законом.

2. Із цього права можуть поширюватися винятки для передбачених законом незначних правопорушень або коли відповідну особу судив у першій інстанції найвищий суд, або коли її було визнано винною і засуджено після оскарження виправдувального вироку».

А. Прийнятність

*1. Заперечення Уряду щодо прийнятності *ratione materiae**

38. Уряд зазначив, що провадження у справі заявниці було адміністративним, та що національне законодавство проводило чітку межу між кримінальним та адміністративним правопорушенням. Уряд стверджував, що стаття 6 Конвенції не застосовна у цій справі, оскільки провадження щодо заявниці не стосувалось визначення «кримінального обвинувачення» щодо неї.

39. Суд зауважує, що заявницю було визнано винною у вчиненні дрібної крадіжки. Відповідно до частини 1 статті 51 Кодексу України про адміністративні правопорушення за таке правопорушення передбачалось стягнення у вигляді штрафу або виправних робіт. З огляду на загальний характер законодавчого положення, яке порушила заявниця, а також профілактичну та каральну мету стягнень, передбачених цим положенням, Суд вважає, що провадження, про яке йдеться, є кримінальним для цілей застосування Конвенції (див. рішення у справах «Езтюрк проти Німеччини» (*Ozturk v. Germany*), від 21 лютого 1984 року, пп. 52–54, Series A № 73; «Лауко проти Словаччини» (*Lauko v. Slovakia*), 2 вересня 1998 року, пп. 56–59, Reports of Judgments and Decisions 1998-VI; та ухвалу щодо прийнятності у справі «Рибка проти України» (*Rybka v. Ukraine*), заява № 10544/03, від 17 листопада 2009 року). Той факт, що стягнення, застосоване до заявниці Тростянецьким районним судом, — штраф — було згодом замінено на зауваження, не може позбавити правопорушення, про яке йдеться, притаманного йому кримінального характеру.

40. Відповідно Суд доходить висновку, що стаття 6 Конвенції є застосовною у цій справі та відхиляє заперечення Уряду у цьому відношенні.

2. Заперечення Уряду щодо статусу жертви заявниці

41. Уряд стверджував, що заявниця не могла більше претендувати на статус жертви порушення Конвенції у зв'язку з провадженням щодо неї, оскільки за остаточним рішенням у справі від 18 червня 2001 року Голова Верховного Суду звільнив її від адміністративної відповідальності за правопорушення, у вчиненні якого вона була обвинувачена.

42. Суд повторює, що, як правило, особа не може претендувати на статус жертви порушення її права на справедливий суд за статтею 6 Конвенції, яке, на її думку, мало місце протягом провадження, якщо за результатами такого провадження її було виправдано або справа була закрита (див., наприклад, ухвалу від 4 вересня 2003 року у справі «Османов і Хуссейнов проти Болгарії» (*Osmanov and Husseinov v. Bulgaria*), заяви № 54178/00 та № 59901/00).

43. Проте, у цій справі заявницю не було виправдано, а справу щодо неї не було офіційно закрито (на противагу зазначеній вище ухвалі у справі «Рибка проти України» (*Rybka v. Ukraine*)). Зокрема, постановою суду від 6 листопада 2000 року, якою заявниця визнавалася винною у вчиненні адміністративного правопорушення, не була скасована. Вона була змінена тільки у частині, що стосувалася накладення стягнення, а визнання заявниці винною було залишено без змін. Хоча Голова Верховного Суду вирішив винести зауваження — санкцію, що передбачена статтею 22 Кодексу України про адміністративні правопорушення для незначних адміністративних правопорушень — його постановою від 18 червня 2001 року ґрунтувалася на положеннях статті 34 Кодексу та стосувалася обставин, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення, але не звільняла правопорушника від неї. Звідси випливає, що у справі заявниці Голова Верховного Суду використав своє право на пом'якшення стягнення у розумінні підпункту 4 частини 1 статті 293 Кодексу, а не право на скасування засудження відповідно до підпункту 3 зазначеного положення. Отже, Суд доходить висновку, що важко погодитися з Урядом щодо того, що заявниця була звільнена від адміністративної відповідальності.

44. У будь-якому випадку, Суд зазначає, що постановою Голови Верховного Суду була прийнята в рамках процедури перегляду справи в порядку нагляду, ініційованої прокурором, та не містила будь-якого аналізу здійснення провадження у Тростянецькому районному суді або скарг заявниці у цьому відношенні. Отже, постановою від 18 червня 2001 року не може розглядатися як визнання — за формою або по суті — стверджуваного порушення Конвенції (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «Константінеску проти Румунії» (*Constantinescu v. Romania*), заява № 28871/95, пп. 38–43, *ECHR* 2000-VIII).

45. Відповідно Суд відхиляє заперечення Уряду щодо статусу жертви заявниці.

3. Чи зазнала заявниця суттєвої шкоди

46. З огляду на обставини цієї справи, Суд доходить висновку про доцільність вивчення питання щодо того, чи відповідають скарги заявниці новому критерію прийнятності, доданому до статті 35

Конвенції згідно з Протоколом № 14. Зокрема, підпункт «b» пункту 3 статті 35 Конвенції передбачає таке:

«3. Суд оголошує неприйнятною будь-яку індивідуальну заяву, подану згідно зі статтею 34, якщо він вважає:

...
b) що заявник не зазнав суттєвої шкоди, якщо тільки повага до прав людини, гарантованих Конвенцією і протоколами до неї, не вимагає розгляду заяви по суті, а також за умови, що на цій підставі не може бути відхилена жодна справа, яку національний суд не розглянув належним чином.»

Відповідно Суд перш за все повинен встановити, чи дійсно заявниця зазнала «суттєвої шкоди», що уможливить розгляд її скарг по суті.

47. У цьому контексті Суд повторює, що новий критерій прийнятності виходить з ідеї про те, що для того, щоб уможливити розгляд міжнародним судом порушення права — яким би реальним воно не було з суто юридичної точки зору — воно повинно досягнути мінімального рівня. Оцінка цього мінімального рівня природно є відносною та залежить від усіх обставин справи. Тяжкість стверджуваного порушення повинна оцінюватися з урахуванням як суб'єктивного сприйняття заявника, так і того, наскільки предмет спору є важливим для заявника у цій конкретній справі (див. ухвалу щодо прийнятності у справі «Корольов проти Росії» (*Korolev v. Russia*), заява № 25551/05, *ECHR* 2010-...).

48. Суд зазначає, що формальним результатом провадження у цій справі стало визнання заявниці винною у вчиненні дрібної крадіжки та застосування до неї стягнення у вигляді зауваження. Суд не має сумнівів щодо того, що визнання заявниці винною у правопорушенні, навіть незважаючи на те, що до неї не було застосовано стягнення, дійсно мало негативний вплив на її особисте становище. Однак, для визначення суттєвості результату визнання заявниці винною для цілей застосування підпункту «b» пункту 3 статті 35 Конвенції Суд повинен також оцінити будь-які інші, здебільшого об'єктивні, наслідки такого визнання для заявниці.

49. У цьому зв'язку Суд зазначає, що результат провадження, яке, за словами заявниці, було незаконним та несправедливим, мав особливо негативні наслідки для її професійної діяльності. Зокрема, визнання заявниці винною стало підставою для її звільнення з роботи. Загальні суди, які розглядали її наступну позовну заяву про поновлення на роботі, залишили її без задоволення на підставі висновків, зроблених у контексті провадження щодо заявниці.

50. Отже, Суд доходить висновку, що за цих обставин заявниця зазнала суттєвої шкоди внаслідок стверджуваних порушень Конвенції.

4. Висновок щодо прийнятності скарг заявниці

51. Суд доходить висновку, що скарги заявниці за пунктом 1 статті 6 Конвенції, окремо та у поєднанні з положеннями підпунктів «b» і «c» пункту 3 статті 6 Конвенції, стосовно стверджуваної несправедливості провадження щодо неї, а також її скарга за статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції щодо відсутності процедури оскарження не є явно необґрунтованими у розумінні підпункту «a» пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вони не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Отже, вони повинні бути визнані прийнятними.

52. Однак Суд зазначає, що заявниця не обґрунтувала свою скаргу за підпунктом «d» пункту 3 статті 6 Конвенції. Зокрема, заявниця не довела, що протягом провадження вона клопотала перед національним судом про виклик будь-якого свідка зі своєї сторони. Крім того, у справі немає жодного свідчення того, що будучи присутньою на засіданні 6 листопада 2000 року заявниця була позбавлена можливості допитувати свідків обвинувачення. Отже, відповідно до підпункту «a» пункту 3 та пункту 4 статті 35 Конвенції Суд відхиляє цю скаргу як явно необґрунтовану.

В. Щодо суті

1. Стверджувана несправедливість провадження

53. Повертаючись до скарг заявниці щодо несправедливості провадження, визнаних прийнятними, Суд зазначає, що вони стосуються декількох принципових питань, а саме того, що розгляд її справи не був публічним, та що гарантій, визначених підпунктами «b» і «c» пункту 3 статті 6 Конвенції, не було дотримано.

54. Суд також зазначає, що стосовно цієї частини справи Уряд не надав своїх коментарів по суті.

а. Публічний розгляд

55. Що стосується скарги заявниці про те, що розгляд її справи не був публічним, Суд повторює, що проведення публічних судових засідань є основоположним принципом, закріпленим у пункті 1 статті 6 Конвенції (див. рішення у справі «Ріпан проти Австрії» (*Riepan v. Austria*), заява № 35115/97, п. 27, *ECHR* 2000-XII). Проте, право на публічний судовий розгляд підлягає обмеженням, викладеним у другому реченні пункту 1 статті 6 Конвенції.

56. Суд зазначає, що хоча доступ громадськості до судового розгляду, про який йдеться, формально не був обмежений, обставини, за яких він відбувся, були очевидною перешкодою його публічності. По-перше, розгляд відбувся у диспансері з обмеженим доступом. По-друге, суд не дозволив іншим особам, окрім учасників провадження,

залишитися в палаті, де відбувався розгляд, або входити до неї. Потрете, з матеріалів справи не вбачається існування загальнодоступної інформації про дату та місце засідання.

57. Враховуючи пояснення, надане Тростянецьким районним судом в його постанові від 6 листопада 2000 року, вбачається, що розгляд справи був здійснений у приміщенні диспансеру для того, щоб забезпечити судовий розгляд справи заявниці, чия присутність за законодавством України була обов'язковою, у двомісячний термін, встановлений Кодексом України про адміністративні порушення (див. вище пункт 26). Проте, Суд зазначає, що національне законодавство передбачає, що особу, яка притягається до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, може бути піддано примусовому приводу в суд міліцією (див. вище пункт 29).

58. Хоча вибір найбільш доцільного способу врегулювання ситуацій, коли особа, яка притягається до відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, не з'являється до суду, належить саме національним судам, Суд вважає, що заходи, до яких у цій справі вдався суд, які обмежили право заявниці на публічний розгляд її справи, не були «суворо необхідні» у розумінні пункту 1 статті 6 Конвенції.

59. Відповідно в цій справі мало місце порушення зазначеного положення у зв'язку з відсутністю публічного розгляду справи заявниці.

в. Підпункти «в» і «с» пункту 3 статті 6 Конвенції

60. Щодо скарг заявниці про порушення підпунктів «в» і «с» пункту 3 статті 6 Конвенції Суд зазначає, що вимоги цих положень слід розглядати як конкретний аспект права на справедливий судовий розгляд, гарантованого пунктом 1 статті 6 Конвенції. Таким чином, Суд розглядатиме відповідні скарги за обома цими пунктами статті 6 Конвенції, взятими у поєднанні (див., серед багатьох інших прикладів, рішення від 21 жовтня 2010 року у справі «Корнеєв та Карпенко проти України» (*Kornev and Karpenko v. Ukraine*), заява № 17444/04, п. 63).

61. У цьому контексті Суд повторює, що стаття 6 Конвенції у цілому гарантує обвинуваченому право на ефективну участь у кримінальному провадженні (див. рішення у справі «Роу і Девіс проти Сполученого Королівства» (*Rowe and Davis v. the United Kingdom*) [ВП], заява № 28901/95, п. 60, *ECHR* 2000-II).

62. Зокрема, обвинувачений повинен мати можливість організувати свій захист належним чином і без обмежень можливості надання суду, який розглядає справу, всіх відповідних аргументів захисту і таким чином вплинути на результат провадження. Крім того, можливості, доступні кожному, хто обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, мають включати ознайомлення з матеріалами

справи, на яких ґрунтуються обвинувачення (див., наприклад, вищезазначене рішення у справі «*Корнєв і Карпенко проти України*» (*Kornev and Karpenko v. Ukraine*), п. 66).

63. Для здійснення обвинуваченим свого права на захист йому зазвичай повинно бути забезпечено можливість отримати ефективну допомогу захисника з самого початку провадження (див. рішення у справах «Сальдуз проти Туреччини» (*Salduz v. Turkey*) [ВП], заява № 36391/02, п. 52, від 27 листопада 2008 року, та «Яременко проти України» (*Yaremenko v. Ukraine*), заява № 32092/02, пп. 90–91, від 12 червня 2008 року). За необхідності захисник повинен призначатися офіційно. Просте призначення національними органами захисника не гарантує ефективну правову допомогу (див. рішення від 19 грудня 1989 року у справі «Камазінські проти Австрії» (*Kamasinski v. Austria*), п. 65, Series A № 168).

64. Повертаючись до обставин справи заявниці, Суд зазначає, що вона не була складною ані з точки зору права, ані з точки зору фактів. Вона стосувалася крадіжки невеликої кількості трафаретів, які належали роботодавцю заявниці. Обвинувачення щодо заявниці ґрунтувалися на протоколі працівника охорони підприємства та на свідченнях колег заявниці. Заявниця не заперечувала, що хотіла винести ці трафарети з місця роботи.

65. Суд також зазначає, що заявниця дізналася про обвинувачення, висунуті щодо неї, коли протокол від її роботодавця був поданий до суду першої інстанції — приблизно за два місяці до того, як відбувся судовий розгляд, про який йде мова.

66. Тим не менш, навіть якщо припустити, що заявниця знала про встановлений законом двомісячний строк розгляду справи та могла підготувати свої контраргументи, Суд зазначає, що її завчасно не повідомили про судовий розгляд, щоб вона могла підготуватися для участі в ньому. Більш того, вона клопотала про надання безоплатної юридичної допомоги, і національний суд надав її, призначивши захисника для її захисту. Але до судового розгляду 6 листопада 2000 року заявницю не повідомили про це, і, таким чином, вона не могла скористатись юридичною допомогою для підготовки свого захисту.

67. Отже, Суд доходить висновку, що в цій справі мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у поєднанні з підпунктами «b» і «c» пункту 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з ненаданням заявниці можливості організувати свій захист та отримати ефективну юридичну допомогу.

2. Стверджувана відсутність процедури оскарження засудження заявниці

68. Заявниця скаржилася, що у неї не було можливості оскаржити постанову від 6 листопада 2000 року, якою її було визнано винною у вчиненні адміністративного правопорушення.

69. Уряд стверджував, що заявницю було звільнено від адміністративної відповідальності, а тому питання за статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції не постає.

70. Суд зазначає, що законодавство України не передбачало для заявниці можливості оскарження її засудження (див. згадане вище рішення у справі «Гурепка проти України» (*Gurepka v. Ukraine*), пп. 60–62). Хоча згодом її справу було переглянуто Головою Верховного Суду, Суд зазначає, що заявниця як формально, так і фактично була виключена з цього провадження (див. вище пункти 16 та 44). Отже, вона не може вважатися такою, що мала право на оскарження засудження, як це гарантується статтею 2 Протоколу № 7.

71. Тим не менш, Суд зазначає, що це право не є абсолютним і з нього можуть бути винятки, зокрема, щодо незначних правопорушень.

72. Хоча Уряд не надав своїх коментарів щодо цього аспекту справи, Суд не може проігнорувати той факт, що правопорушення, у вчиненні якого заявниця була визнана винною, стосувалось дрібної крадіжки, в якості покарання за що позбавлення волі не передбачалось. Отже, Суд доходить висновку, що правопорушення було незначним і на нього поширювались винятки, встановлені другим абзацом статті 2 Протоколу № 7 до Конвенції (див. для порівняння рішення у справі «Зайцевс проти Латвії» (*Zaicevs v. Latvia*), заява № 65022/01, пп. 55 та 56, *ECHR* 2007-IX (витяги), та «Гурепка проти України (№ 2)» (*Gurepka v. Ukraine (no. 2)*), заява № 38789/04, п. 33, від 8 квітня 2010 року).

73. Відповідно в цій справі не було порушення статті 2 Протоколу № 7 до Конвенції.

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

74. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

75. Заявниця вимагала 3000 євро (EUR) відшкодування моральної шкоди.

76. Уряд стверджував, що немає підстав присуджувати заявниці справедливую сатисфакцію.

77. Суд вважає, що заявниця зазнала певних страждань та тривоги з приводу порушень її права на справедливий суд. Здійснюючи оцінку на засадах справедливості, як того вимагає стаття 41 Конвенції, Суд присуджує заявниці 3000 євро, які вона вимагала.

С. Судові та інші витрати

78. Заявниця не заявила жодних вимог щодо компенсації судових витрат. Відповідно Суд вважає, що немає підстав присуджувати будь-яке відшкодування.

Д. Пеня

79. Суд вважає належним призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* прийнятними скарги заявниці за пунктом 1 статті 6 окремо та у поєднанні зі скаргами за підпунктами «b» і «c» пункту 3 статті 6 Конвенції щодо стверджуваної несправедливості провадження щодо неї та її скаргу за статтею 2 Протоколу № 7 до Конвенції щодо відсутності оскарження, а скаргу за підпунктом «d» пункту 3 статті 6 Конвенції — непринятною.

2. *Постановляє*, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з відсутністю публічного судового розгляду справи заявниці.

3. *Постановляє*, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у поєднанні з підпунктами «b» і «c» пункту 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з тим, що заявниці не було надано можливості підготувати свій захист та ефективно скористатись допомогою захисника.

4. *Постановляє*, що не було порушення статті 2 Протоколу № 7 до Конвенції.

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців від дня, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має виплатити заявниці 3000 (три тисячі) євро разом з будь-яким податком, який може нараховуватись; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу;

(b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 9 червня 2011 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
Секретар

Дін ШПІЛЬМАНН
Голова